

VOLKSKUNST

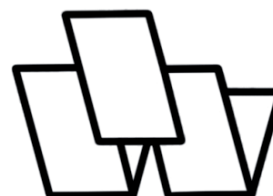
INSTITUUT VOOR VLAAMSE VOLKSKUNST

INHOUD

EDITORIAAL - Inflatie	1
WERKING IVV - Klein Onderhoud	6
Kinder-Dans&Doe-Dag	6
Volksdansbal	8
IVV en Sociale Media.	8
Oproep materiaalbank streekdrachten	9
Landsknechttrommels	10
AANKONDIGINGEN - 40 Jaar VVKB Den Dries - Deurne.	11
Open Cursusdag Vendelen 2016.	13
Europeade 2016	13
REDACTIONEEL - Abonnementen 2016	14
UNESCO - IVV in breder perspectief	15
VOLKSMUZIEK - Liedboek de Kadullen.	17
PUBLICATIES - Archief-DVD als studiemateriaal	20
Het digitale archief van IVV.	21
ADVERTENTIE	22
STREEKDRACHTEN - De mode en de streekdracht in de tijd van Napoleon.	23
SPROKKELINGEN.	29
ADVERTENTIE	30
FEESTEN EN FESTIVALS - Een geslaagde festivalzomer	31
VERSLAG - Hubert Boone, ereburger van Kampenhout	33
VOLKSVERHALEN - Driekoningen	37
UNESCO	40
COLOFON	40

v.u. G. Laekeman, Dorpsstraat 83, 9190 Stekene

INSTITUUT
VOOR
VLAAMSE
VOLKSKUNST

VOLKSKUNST

VLAAMS
DANSARCHIEF

*

VLAAMS
VENDELARCHIEF

*

STREEKDRACHTEN
COMMISSIE

JAARGANG 39
NUMMER 4
DECEMBER 2015

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
VOOR DE STUDIE EN DE VERSPREIDING VAN DE
VLAAMSE VOLKSCULTUUR
Afgiftekantoor Lokeren 1 - P 706365

België
P.B.
9160 Lokeren 1
8/4264

UNESCO

IVV is geaccrediteerd door UNESCO als expertisecentrum voor Immaterieel Cultureel Erfgoed

COLOFON

Volkskunst is het kwartaalblad van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst.

Jaargang 39 - nummer 4 - december 2015

Aan dit nummer werkten mee:

Stefaan Haesen, Gert Laekeman, Johan Lambrechts, Marcel Oelbrandt en Henri Vannoppen.

Iedere auteur is inhoudelijk verantwoordelijk voor zijn of haar bijdrage.

Overname van artikels is toegestaan mits bronvermelding.

Het gewone abonnementsgeld voor 2016 voor personen bedraagt 15 euro. Buitenlandse abonnees betalen 20 euro. Verenigingen en organisaties kunnen zich abonneren voor 17,5 euro en ontvangen dan elk kwartaal twee gedrukte exemplaren. Voor 25 euro krijgt je groep daarnaast een gepersonaliseerde toegang tot de IVV-website. Daarmee krijg je toegang tot het digitale archief van IVV: alle publicaties, losse dansen en vendelreeksen en *Volkskunst*. Je kan voor 10 euro ook een digitaal abonnement nemen: je ontvangt dan *Volkskunst* in pdf-formaat in je e-postbus.

Abonnementsgeld over te schrijven op bankrekening IBAN nr. BE14 4163 0794 5183, BIC code KREDBEBB van IVV vzw, Dorpsstraat 83 te 9190 Stekene, met vermelding van 'Abonnement Volkskunst' en naam en adres van de abonnee indien verschillend van de betaler.

Proefnummers van dit tijdschrift kunnen gevraagd worden aan:

IVV-secretariaat, Jubellaan 123, 2800 Mechelen, tel. 0496 593 523, e-post secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be

Alle IVV-uitgaven kunnen besteld worden bij onze medewerker:

Paula Wouters, Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven, tel. 03 475 12 05, e-post bestellingen@instituutvlaamsevolkskunst.be

of via de IVV-website www.instituutvlaamsevolkskunst.be

EDITORIAAL

Inflatie

Inflatie staat voor waardevermindering van het geld, onder meer door het op grote schaal uitgeven van ongedekt bankpapier. In de medische wereld wordt inflatie ook gebruikt als term voor opgeblazenheid van de buik door gassen⁽¹⁾. Door de economische stagnatie worden we minder met financiële inflatie geconfronteerd. Maar hoe staat het in de culturele wereld?

Voor mij ligt *Traditie*, een speciale uitgave van het Kenniscentrum Immaterieel Cultureel Erfgoed Nederland. Nu het Kenniscentrum (voorheen het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed) drie jaar werking achter de rug heeft, is het de bedoeling de lezer te laten kennismaken met tradities die ondertussen op de Nationale Inventaris staan. De afleveringen van het tijdschrift zijn steeds verzorgd en van heel wat fotomateriaal voorzien.

We maken kennis met een resem mooi geïllustreerde tradities. Sommige nemen indrukwekkende vormen aan, zoals het vreugdevuur van Scheveningen dat tussen oud- en nieuwjaar om middernacht wordt aangestoken. De brandstapel bestaat uit houten paletten die tot 25 meter hoog worden gestapeld. Als zo'n berg hout vuur vat, dienen de nodige veiligheidsmaatregelen genomen te worden, vooral wanneer op het strand een stevige wind waait⁽²⁾. Ondertussen staan er al meer dan 70 gebruiken op de Nederlandse lijst van immaterieel erfgoed, waaronder ook Allerzielen⁽³⁾.

We hebben al eerder aandacht gevraagd voor de Vlaamse lijst van immaterieel cultureel erfgoed. Sommige gebruiken krijgen zowel in Vlaanderen als Nederland een plaats, bijvoorbeeld het sinterklaasfeest en kermiscultuur⁽⁴⁾.

1 Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal. Geerts G en Heestermans H, mmv Kruyskamp C. Van Dale Lexicografie, Utrecht/Antwerpen 11de herziene druk 1989 p. 1181.

2 Teske D. Verbeten strijd om het hoogste vuur. *Traditie* speciale editie 2015 pp. 12-16.

3 <http://immaterieelerfgoed.nl/nl/welkom> geraadpleegd op 6 december 2015.

4 <http://www.kunstenenerfgoed.be/nl/inventaris-vlaanderen> geraadpleegd op 6 december 2015.

Het aantal erkende tradities is nog beheersbaar. Ambtenaren staan klaar om indieners te helpen bij het indienen van een dossier. Eens een gebruik nationaal erkend, kan het een trapje hoger klimmen naar erkenning als UNESCO erfgoed. Wanneer we in de volkskunstwereld rondkijken, komen nog tientallen activiteiten in aanmerking om aan de lijst toegevoegd te worden. Het moet wel gaan om een nog steeds beoefende traditie. UNESCO legt immers de klemtoon op *safeguarding*: de tradities levendig houden door ze daadwerkelijk te beoefenen.

Zo komen we toch bij de vraag terecht: in hoeverre gaat het mechanisme niet aan inflatie lijden? In hoeverre staat het oprichten van de ene gesubsidieerde organisatie na de andere niet gelijk aan inflatie? Laten we wel eerlijk blijven: tal van deze organisaties vonden hun ontstaan in wat vrijwilligers met karige subsidies hebben opgebouwd. Gesubsidieerd worden en zelfs uitbreiden van het werkplatform, werd aanvankelijk gezien als een kroon op het werk. Maar dat is voor de meeste dezer organisaties 10 tot 15 jaar geleden. Nu moet het resterende en minstens even verdienstelijk vrijwilligerswerk aan de basis, via een professioneel gesubsidieerd niveau passeren om bijvoorbeeld een traditie te laten opnemen op de zogenaamde nationale lijsten. Een dossier opstellen is weer het werk van vrijwilligers. Of het immaterieel cultureel erfgoed in de inventaris komt of niet, het voortbestaan staat of valt met actieve beoefenaars, niet met de inventariserende administratie. Zelfs internationaal gaat het over een symbolische beloning.

De beste garantie voor *safeguarding* is een sterk netwerk van vrijwilligers die opereren in cultuurminnende levende gemeenschappen. Het woord 'vrijwilliger' duikt herhaaldelijk op. Er is zelfs een *Internationale Dag van de Vrijwilliger* of *International Volunteering Day (IVD)*, dit jaar op 5 december jl. De vzw *Vlaams Steunpunt voor Vrijwilligerswerk* steekt iedere hardwerkende goede ziel een hart onder de riem met zijn slogan voor 2016: Iedere vrijwilliger telt. Jij bent onze nummer 1⁽⁵⁾. Het Steunpunt (een van de vele in het leven geroepen steunpunten gedurende de jongste 15 jaar) overspant uiteraard heel wat meer dan verenigingsleven. Stilaan komen we tot het besef dat tal van openbare instellingen en nutsvoorzieningen zonder onbezoldigde vrijwilligers niet meer behoorlijk zullen kunnen blijven werken in de toekomst. Denken we hier maar aan musea, culturele centra, sportaccommodatie, maar ook ziekenhuizen, rust- en verzorgingstehuizen, scholen en zelfs universiteiten. De wereld van volkskunst draait al tientallen jaren op louter vrijwillige inzet en zelf gegenereerde financiële middelen. En dat is maar goed ook, want het vormt de beste garantie voor overtuigende continuïteit.

5 <http://www.vlaanderenvrijwilligt.be/> geraadpleegd op 6 december 2015

te maken hebben met het feest van Driekoningen'. De bakker stopt een figuurtje in de deeg en ook een stukje keramiek. Het figuurtje stelt het kindje Jezus voor. Dit zou verwijzen naar de vlucht voor Herodes. Wie Jezus vindt, wordt koning voor een dag. Wie het stukje keramiek krijgt, moet de koek betalen.

Is het niet erg spijtig dat deze oude gebruiken verloren gaan ten koste van commerciële belangen die vooral uit Amerika overwaaien?

Op een zoektocht naar oude volksverhalen kwam ik ook twee varianten tegen van het kiezen van koning en koningin op driekoningenvond. Maar het verbaast niet dat hierin ook kommer en kwel zal voorkomen.

Het Duivelskruis

't Was koningendag [6 januari], dan werd een koning en een koningin gekozen. Dat was bij Hanskes en daar was geen brandewijn. 't Was al acht uur en dan is het pikdonker in januari. De knecht wou niet meer naar het dorp gaan, want hij moest aan een plaats doorkomen waar het niet pluis was, zei hij. En toen zei de koewachter, die maar vijftien jaar oud was: 'Ik heb geen schrik. Geef me maar geld, ik zal wel gaan', en hij ging.

Maar toen hij buiten was, dacht hij dat hij daar maar stond met zijn blote handen en dat het toch beter was de mesthaak mee te nemen, en hij fluitte' om geen schrik te hebben.

Toen hij al een beetje op weg was, zei de knecht: 'Die ga ik eens doen lopen als hij terugkomt' en hij trok een koeienvel aan en hij ging in een koet [gat] van de haag zitten. En toen de koewachter terugkwam, kroop hij op handen en voeten en maakte veel 'lawijt'. De jongen was verschrikt en kon niet meer weg. Hij pakte de mesthaak en hij sloeg de andere mordsdood. Toen liep hij wat hij kon. En met zijn liter brandewijn kwam hij aan en daar vertelde hij dat hij de weerwolf doodgeslagen had. Dat moet de knecht geweest zijn, zegden ze, en toen gingen ze met lantaarns kijken op die plaats. Daar vonden ze de knecht. Toen wilden ze hem het vel uittrekken, maar ze trokken en trokken, maar ze konden het koeienvel niet ervan af krijgen, 't Was geen echte mens meer en de koewachter is ook niet gestraft geworden. Toen hebben ze daar een kruis gezet en daarom heet dit het Duivelskruis.

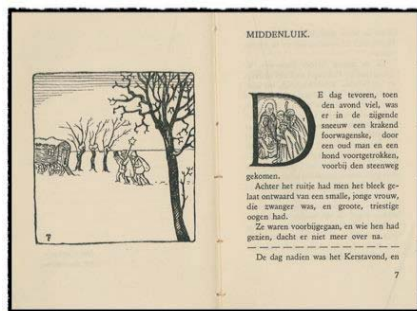
Bron 4: 249-250 = VVB 300; Willem M., landbouwer, 81 jaar, Sint-Huibrechts-Hern

Uit 'Op verhaal komen Limburg', Stefaan Top, Davidsfonds/Literair, Leuven, 2004.

permanente staat van honger en armoede verkeren. Op kerstavond besluiten ze Driekoningen te gaan zingen en met succes, want de drie bedelaars zingen zich rijk. Op de terugweg verdwalen ze in het bos en stoten plots op een wonderbaarlijke gebeurtenis. Als echte Drie Koningen zijn ze bevoorrechte getuigen bij de geboorte van het kindje Jezus.

Overweldigd door dit mirakel schenken ze al hun zuurverdiende giften weg. Het jaar erop besluiten de drie bedelaars opnieuw te gaan zingen op kerstavond. Maar al gauw ontstaat er ruzie over hun intenties, waarna de wegen van het drietal zich scheiden...

Hun bezoek van deze zangers werd als een teken van voorspoed gezien. Na de tweede wereldoorlog zijn het steeds meer kinderen geworden, die langs de deuren gingen en snoep kregen.

Een ander gebruik is de boon in een speciale Driekoningenkoek. Wie de boon in zijn stuk van de koek aantreft, mag die dag de koning, de baas in huis zijn. Ook dit is afgeleid van een heidens gebruik. De Germanen mochten in de twaalf nachten van de nieuwjaarsfeesten geen peulvruchten eten (hun hoofdvoedsel) en de 'heilige boon'

betekende het einde van die vasten.

Ik vraag mij af of er nog volkskunstgroepen zijn die dit gebruik in ere houden. Ik heb het nog meegemaakt bij Reuzegom en in de Leuvense studentendansgroep 'De Kegelaar'. Hier werd de koning aangeduid door 'lootjes te trekken'. Men maakte zoveel afbeeldingen als er mannen aanwezig waren. De belangrijkste lootjes waren de koning, de nar, de muzikant en de schenker. Als men deze trok, was men dit de rest van de avond.

Varianten van dit gebruik zijn overal in Europa te vinden. Toen ik in september tijdens de Camino Portugues 's morgens vroeg door een nog slapende stad Caldas stapte, waren de bakkers er nog gesloten. Spijtig. De specialiteit van Caldas zijn de 'Roscon de Reyes'. Het zijn koeken die

We stellen een robotfoto ter discussie van de gemiddelde vrijwilliger in de Vlaamse volkskunstsector.

De gemiddelde vrijwilliger

- Werkt per definitie gratis. In het beste geval is er een vergoeding voor onkosten voorzien.
- Wil andere mensen laten genieten van eigen kennen en kunnen.
- Is overbevraagd want hij/zij ziet noden en vult ze in naar eigen inzicht.
- Heeft neiging om solo te spelen en geraakt daardoor mogelijk geïsoleerd.
- Heeft specifieke interesses en vaardigheden die hij/zij met liefde beoefent.
- Wil zich tot op zekere hoogte onmisbaar maken.
- Komt na kortere of langere tijd tot de vaststelling dat het moeilijk is om de erkenning te krijgen waarop hij/zij recht heeft.
- Heeft de neiging om zich principieel op te stellen.
- Heeft de neiging om kritisch te staan ten opzichte van verandering.
- Wenst een zekere vrijheid van doen en denken, wat samenwerking met de administratieve sector kan bemoeilijken.

Filosofie of niet, vrijwilliger of niet, de sector van het immaterieel cultureel erfgoed staat voor grote uitdagingen. Vlaams Minister van Cultuur Sven Gatz diende een nota in voor de beleidsperiode 2014-2019. In zijn beleidsnota heeft de minister het over terugverdieneffecten van cultuur. Hij haalt de Vlaamse film aan als voorbeeld:

Het voorbeeld van onze Vlaamse film illustreert mooi hoe cultuur, naast een waarde op zich, een meerwaarde levert aan de hele samenleving en ook aan de economie. Cultuur is immers ook een motor en voedingsbodem voor innovatie, toerisme, lokale en regionale ontwikkeling, buitenlandse investeringen, bloeiende handel en creatieve economie⁶

Bij het aspect collectiegericht denken lezen we:

Tevens zal mijn aandacht uitgaan naar een duurzame digitale bewaring en ontsluiting, een publieksgerichte samenwerking

6 Gatz S. Beleidsnota 2014-2019 Cultuur p.9.

tussen erfgoedgemeenschappen en –instellingen en naar een door Vlaanderen geregisseerde depotwerking⁽⁷⁾

Dat aspect is niet vreemd aan de werking van IVV, nu we steeds meer archieven beheren in nauwe samenwerking met KADOC⁽⁸⁾.

De Minister heeft oog voor de precare toestand van de culturele sector door de manier van werken gedurende de voorbije 15 jaar:

De constante groei van structurele subsidies tijdens de voorbije legislaturen maakt dat de grens van het huidig subsidiemodel bereikt werd. De toen beschikbare middelen werden verdeeld over een groter aantal organisaties. Dit leidde tot versnippering en de facto een reëel verminderde slagkracht van elke individuele actor. Tegelijk werd het budget voor internationale werking alsmaar kleiner⁽⁹⁾

De beleidsnota heeft oog voor de vrijwilligers:

De sociaal-culturele sector staat voor toekomstgerichte uitdagingen. Het steunen op vrijwilligers is hierbij essentieel. Ik wil met de diverse stakeholders uit de betrokken domeinen waar vrijwilligerswerk fundamenteel is, een traject opzetten om een gecoördineerd vrijwilligersbeleid te ontwikkelen⁽¹⁰⁾

Hopelijk zal de minister zich niet bezondigen aan het opnieuw overstructureren van de omkadering. Het begrip vrijwilliger komt in ieder geval 15 keer voor in de nota.

Wellicht kunnen we inspiratie vinden in de kracht van de immer groene klimop (*Hedera helix* L.). Zelfs in stukjes gehakt komen er worteltjes uit de korte stengels, wortels die een vegetatieve voortplanting verzekeren, tot spijt van wie het benijdt en tot jolijt van wie het verblijdt.

Figuur: klimop, blad (boven) en bes (onder)⁽¹¹⁾

7 Zie voetnoot 6.

8 KADOC = Katholiek Documentatie Centrum van de KU Leuven.

9 Gatz S. Beleidsnota 2014-2019 Cultuur p.21.

10 Gatz S. Beleidsnota 2014-2019 Cultuur p.10.

11 <http://www.kuleuven-kulak.be/bioweb> geraadpleegd op 6 december 2015

VOLKSVERHALEN

Driekoningen

6 Januari is in de christelijke traditie een zeer oud feest, ouder dan het kerstfeest. In de eerste vier eeuwen van het christendom bestond er zelfs geen kerstfeest op 25 december. Op 6 januari werd het feest van Epifanie gevierd, de Openbaring van de Heer. Men herdacht dan op één dag de geboorte van Christus, de aanbidding door de wijzen uit het oosten en de doop van Jezus in de Jordaan.

Sinds de opkomst van het kerstfeest aan het einde van de vierde eeuw, werd Epifanie opgesplitst in drie op afzonderlijke dagen gevierde, maar bij elkaar horende feesten: Kerstmis op 25 december, Driekoningen of Openbaring des Heren op de twaalfde dag na Kerstmis en de Doop van de Heer in de Jordaan op de daaropvolgende zondag.

Het is niet bekend waarom Epifanie zowel in west als oost op 6 januari gevierd wordt. Aan de oosterse datering zou een ingewikkelde niet meer te achterhalen kalenderberekening ten grondslag hebben gelegen, die samenhang met de paasdatum. In het westen was 6 januari de afsluiting van de heidense midwintercyclus van dertien dagen. Zoals Kerstmis in de plaats kwam voor het zonnewendefeest, zo zou Driekoningen de plaats hebben ingenomen van de zogeheten Dertiendag.

Rond Driekoningen zijn verschillende volksgebruiken ontstaan. Een ervan hebben wij waarschijnlijk allemaal gedaan: zingend en verkleed met een kroon en draaiend aan een ster van deur tot deur gaan voor wat snoep of centjes. Eén van ons had steeds een zwartgemaakt gezicht.

In Wallonië noemde men deze zangertjes 'les rois brouzés', de bruine koningen.

Vroeger waren het vaak arme mensen die langs kwamen. Denk maar aan het prachtige 'En waar de sterre bleef stille staan' van Felix Timmermans. Hij vertelt het onwaarschijnlijke mooie en ontroerende verhaal van de bedelaars Suskewiet, Pitje Vogel en Schrobberbeeck die een wel heel bijzondere kerstavond beleven. Zij zijn drie bedelaars die in een

veldopnamen uit heel België, de muziektradities in België, de heruitgave van oude Vlaamse Liedboeken, de muziekexpedities in Oost-Europa en het Brabants Centrum voor Muziektradities. Tegelijkertijd verscheen ook de CD Hubert Boone.' Musical Memories from Eastern Europe'.

Het Waalse koperblaaskwartet 'A Râse dè tère' zorgde voor de muziek tijdens de receptie.

4. En nog zoveel meer

Hubert Boone kreeg in 1991 te Zemst de 'Prijs voor Heemkunde van Heemkunde Vlaams-Brabant als de volks- en heemkundige van Nederokkerzeel. Hij is ook erevoorzitter van de Gildekamer van Midden-Brabant, heemkring van de deelgemeente Kortenberg - zijn echtgenote Maria Sevenants is uit Kortenberg afkomstig - en erevoorzitter van het Erfgoedhuis Kortenberg. Hij is ook een gewaardeerd medewerker van het IVV.

Hubert Boone ondertekent het boek voor Dr. Henri Vannoppen, die het I.V.V. vertegenwoordigde (Foto Eric Bonckaert)

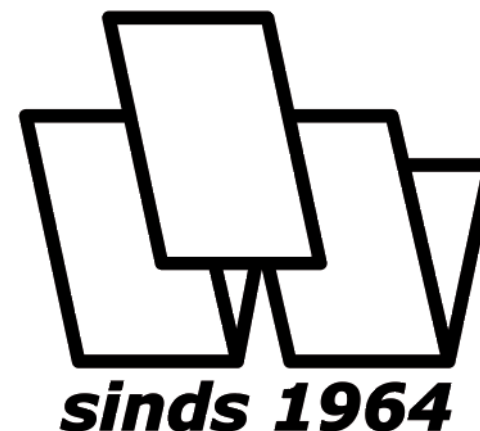

Hoe de nota van Minister Sven Gatz zich concreet zal vertalen in besparingen en beperkingen, is nog niet duidelijk. De komende twee jaar werkt de gesubsidieerde sector aan beleidsplannen. IVV staat open voor uitnodigingen om inhoudelijk en feitelijk te ondersteunen waar nodig via structurele samenwerking. In afwachting wens ik in naam van IVV een rustig ritmisch en volkskundig geïnspireerd 2016 toe aan alle vrijwilligers en tevens alle structurele werkers die vrijwilligers een warm hart toedragen!

Alvast een vlote overstap met zang en dans,

Gert Laekeman

Voorzitter IVV

WERKING IVV

Klein Onderhoud

Zaterdag 23 januari 2016

van 10 tot 13 uur

Sportcentrum De Klavers - Belsele

Parallel met de Kinder-Dans&Doe-dag nodigen we onze natuurlijke partners uit voor een *klein onderhoud*, een bescheiden poging om onze oren te luisteren te leggen wanneer een thema als volkskunst voor de komende 15 jaar ter sprake wordt gebracht.

Iedereen die begaan is met Volkskunst in Vlaanderen kan deelnemen (onafhankelijk van de kinderdag). Inschrijven kan op het secretariaat (zie colofon).

■ ■ ■

Kinder-Dans&Doe-Dag

Zaterdag 23 januari 2016

van 10 tot 17 uur

Sportcentrum De Klavers - Belsele

Objectief

- Creatieve werkstonden en dansnamiddag met de kinderen
- Ontmoeting afvaardigingen van kindergroepen - Netwerking

Programma (voorstel - uren onder voorbehoud)

9u30 : Ontvangst

10u-13u : Werkstonden met de kinderen - Inschrijven noodzakelijk

- De kinderen schrijven in voor maximum 3 werkstonden. We voorzien 50 minuten per stonde.
 1. Vervaardigen van muziekinstrumenten met Herman Dewit en Rosita Tahon ('t Kliekske)
 2. Aankleden van popjes met traditionele kledij (Martine Netens Rozemarijntje Leuven)

is zeker de moeite waard. Het geeft de levensloop van de auteur, de Volksdansgroep De Vlier, Het Brabants Volksorkest, het Jeugdorkest Polka Galop, het ensemble Limbrant, de volksinstrumenten in België, dansmelodieën en volksliederen, met oude volksmuzikanten de studio in,

Opening van de expo in het Witloofmuseum te Kampenhout (Foto Eric Bonckaert)

Hubert Boone geeft de nodige uitleg bij de expo (Foto Eric Bonckaert)

2. Ereburger van Kampenhout

De gemeenteraad van Kampenhout verleende Hubert Boone in 2015 het ereburgerschap. Hij werd daardoor de 7de ereburger van Kampenhout na Staf Maginelle, Kim Gevaert, Will Tura, Raymond Impanis, Armand Preud'homme en Jules Penninckx. Burgemeester Kris Leaerts overhandigde op zondag 4 oktober 2015 het diploma van ereburger van Kampenhout en schepen van cultuur Rudy Van Ingelgom zette de gevierde in de bloemetjes.

Burgemeester Kris Leaerts overhandigt het diploma van ereburger aan Hubert Boone (Foto Eric Bonckaert)

Oud-collega Wim Bosmans (MIM) gaf een beeld van de rol van Hubert Boone in de heropleving van de volksmuziek. Hubert Boone lag aan de basis van de Vlaamse en Belgische revival van de instrumentale volksmuziek.

3. De expo, het boek en de CD

Hubert Boone werd 75 jaar en in dat kader liep ook de expo 'Hubert Boone, 50 jaar actief in de traditionele muziek' van 4 tot 25 oktober 2015 in het Witloofmuseum van Kampenhout. Tegelijkertijd verscheen er ook een boek en een CD.

Het boek 'Hubert Boone. Vijftig jaar actief in de traditionele muziek als onderzoeker, auteur en muzikant' met de tekst van Genoveva en Andries Boone naar het muzikaal dagboek van Hubert Boone

3. Initiatie vendelen voor kinderen (Vlaams Vendelarchief IVV)

4. Kinderdans aansluitend bij Vlaamse traditie

5. Kinderliederen

- Tijdens deze werkstonden kan de leiding deelnemen aan het 'Klein Onderhoud' voor dans-en groepsleiding

13u-13u30 : Aanspreken van lunchpakket (drank is verkrijgbaar)

13u30-16u : Kinder-dans-forum - Samendans

- De deelnemende groepen nemen 1 tot 2 dansjes voor hun rekening

16u-17u : Afsluiter met pannenkoeken

Meer info: <http://www.instituutvlaamsevolkskunst.be> of scan deze QR-code.

Volksdansbal

Zaterdag 23 januari 2016

van 19 tot 22 uur

Sportcentrum De Klavers - Belsele

Met de steun van de Wase volksdansgroepen Reintje Vos en Drieske Nijpers sluiten we deze dag af met een echt volksdansbal.

Iedereen welkom !

Let op, we beginnen om 19 uur.

Inkom: 3 euro (je betaalt slechts 1 keer voor de activiteiten van deze dag)

IVV en Sociale Media

IVV is al geruime tijd actief op de verschillende social media: je vindt ons onder meer op Facebook, Twitter en Google+.

- <https://www.facebook.com/InstVlaVolk>
- @InstVlaVolk
- <https://www.google.com/+InstituutvoorVlaamseVolkskunstSecretariaatMechelen>

VERSLAG

Hubert Boone, de musicoloog die aan de basis lag van de Vlaamse en Belgische revival van de instrumentale volksmuziek, werd op zondag 4 oktober 2015 ereburger van Kampenhout met een expo, een boek en een CD

Dr. Henri Vannoppen

1. Een korte biografie en bibliografie van Hubert Boone

Hubert Boone werd geboren te Nederokkerzeel op 11 juni 1940. Hij staat bekend als violist en doedelzakspeler en verzamelaar van muziek, liederen en dansen uit Vlaanderen. Hij kreeg zijn eerste muzieklessen van de gebroeders Mil en Jean Penninckx, de plaatselijke kleermaker en slager. Van 1953 tot 1956 speelde hij cornet in de fanfare Sint-Stefanus en leerde zo ook het traditionele repertoire kennen. Van 1957 tot 1963 studeerde hij aan het Koninklijk Muziekconservatorium van Brussel: hij leerde hier notenleer, altviool, harmonieleer, contrapunt en fuga. In 1968 werd Boone wetenschappelijk medewerker aan het Muziekinstrumentenmuseum (MIM) van Brussel. Vanaf 1990 maakte hij opnamen van traditionele muziek in Oost Europa zoals: Oekraïne, Armenië, Wit-Rusland, Tsjoevasjië, Mordovië en Zuid-Ossetië.

Hubert Boone stichtte in 1968 de volksdansgroep De Vlier, in 1978 het Brabants Volksorkest en in 2000 het ensemble Limbrant. In de twee laatste groepen speelt hij mee als muzikant en hij bezocht met hen talloze landen.

Hubert Boone publiceerde verschillende artikelen over de Vlaamse, Waalse en Europese volksinstrumenten o.a.

- De hommel in de Lage Landen (1976)
- De doedelzak (1983)
- De mondtrom (1986)
- Het accordeon en de voetbas in België (1990)
- Volksinstrumenten in België (1995, i.s.m. Wim Bosmans)
- Traditionele Vlaamse Volksliederen en Dansen (2004)

Begin augustus genoten we van het Werelddansfestival van Edegem. Een constante in het Vlaamse festivalgebeuren dat nu prima gehuisvest is in het centrum van de gemeente. Het festival bood dit jaar enkel maar topgroepen. Zowel Bulgarije, Colombia, Indonesië en Rusland brachten een topact, elk in zijn specifieke volksaard en sfeer.

De Sloepe stelde een Danshappening aan Zee voor. Een kleinschaliger maar geslaagd initiatief. En vooral een zeer goede Portugese groep, authentiek zowel in dans, klederdracht als muzikale begeleiding. Wie daar naar op zoek is, moet zeker eens informeren in Heist.

Het Internationaal Folklorefestival in Hasselt heeft traditioneel plaats in een grote feesttent in deelgemeente Kuringen. Het festival schenkt veel aandacht aan het decor, het is eens iets anders en alvast door ons zeer gewaardeerd. Naast een schitterende groep uit Galicië, Sp., werd onze aandacht getrokken door de thuisdansende groep 'De Boezeroenen'. De groep heeft een mooie nieuwe klederdracht, een uitstekend muzikaal ensemble en vooral een heel verzorgde dansgroep die een prima programma biedt van traditionele en nieuwe Vlaamse dansen. De Boezeroenen heeft jaren geleden geïnvesteerd door dansers een opleiding tot lesgever te laten volgen. Zij plukken nu de rijpe vruchten.

Het Internationaal Folklorefestival van Westerlo valt, net als Hasselt, midden augustus. Daar heeft men de luxe om over een prachtige zaal 'De Zoerla' te beschikken bij slecht weer, hetgeen dit jaar goed van pas kwam. Dit festival bracht o.a. een uitstekende Turkse en Russische groep op het podium. De groepen uit dergelijke landen zijn even voorspelbaar als goed en geven elk festival steeds een injectie van kwaliteit en typische sfeer.

Bonheidansfestival: de wereld ons dorp, in Bonheiden, was onze laatste halte in de voorbije festivalzomer. Het traditierijke festival met een pracht van een locatie in en om het Gemeenschapscentrum 't Blikveld, zette met vijf internationale groepen inderdaad de wereld op het podium. Daarbij Hongaren en Welshmen die er voor ons bovenuit staken. De Hongaarse groep was echt heel goed en verzorgd tot en met de kledij. De groep uit Wales was een echte revelatie met mooie traditionele dansen (o.a. clogging) gebracht in een zweriger aangename stijl.

Marcel Oelbrandt, secretaris IOV voor West-Europa.

Oproep materiaalbank streekdrachten

Op de statutaire vergadering van 28 maart 2015 besliste de Raad van Bestuur van het I.V.V. een materiaalbank te beginnen i.v.m. materialen voor streekdrachten. Wie gegevens heeft kan voor de dans- en volkskunstgroepen en voor de streekdrachtencommissie echt belangrijk werk doen. We rekenen op U.

Enkele vragen ter zake:

1. Waar kan men nog klompen bekomen?

Reeds één adres:

- Verreydt-Verboven, Pulsesteenweg 62, 2280 Grobbendonk tel. 03/484.32.26 verreydt.verboven@telenet.be

2. Waar vinden we kant of gegevens daarrond?

Reeds twee adressen:

- Kantschool Artofil, Kasteelstraat 74, Temse tel. 03/771.16.16 www.artofil.be (bij Nadine Pauwels)
- Kant in Vlaanderen. Studie-en Praktijkcentrum en Museum voor Hedendaagse Kant. Kantsite Ursulinen, Clockemstraat 5A, 3800 Sint-Truiden tel. 011/88.15.88 (bij Lydia Mertens)

3. Waar vinden we nog stoffen voor blauwe kielen of 'fuiken'? Wie maakt nog blauwe kielen? Gebeurt dit nog bij Fleeerakkers te Rijkevorsel?

4. Waar worden nog fasen (hoge of lage) verkocht?

5. Waar kan men nog ribfluwelen of floeren of panen vesten en broeken kopen?

Enkele jaren geleden was er in de winterperiode nog een verkoper op de donderdagse markt van Kortenbergh en het gehele jaar door op 'Dellekes', de markt van Leuven. De verkopers kwamen uit Boortmeerbeek. Bestaat deze handel nog?

6. Waar kan men spaanhoeden laten maken?

Is er in Gent nog een firma actief? Kan men terecht in de Geervallei te Glons, waar de Maurice Chevalierhoeden gemaakt werden?

7. Waar vinden we nog Kasjmierneusdoeken?

8. Waar worden empire-omslagdoeken gemaakt zoals in de tijd van Napoleon?

Enkele jaren geleden kon men die kopen in het Musée des tissus, Rue de la Charité te 69002 Lyon (Frankrijk).

Alle hulp is belangrijk om tot een echte materiaalbank te komen. We doen daarom een beroep op U!

Alle reacties, zowel antwoorden als bijkomende vragen, kan je doorsturen naar materiaalbank@instituutvlaamsevolkskunst.be !

Dr. Henri Vannoppen

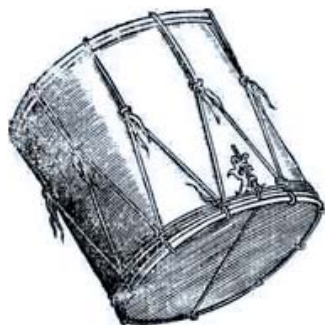
Voorzitter Streekdrachtencommissie

■ ■ ■

Landsknechttrommels

in occasie te koop

De Koninklijke Harmonie Sint-Cecilia van Lokeren is niet meer actief. Zij heeft vier landsknechttrommels in haar bezit. Zij worden niet meer gebruikt en zijn in zeer goede staat. Daarom biedt zij deze gebruiksklare trommels in occasie te koop aan (in één lot of in afzonderlijke loten). Over de prijs kan onderhandeld worden.

Als een vendelgroep of volkskunstgroep geïnteresseerd is, kan dit gemeld worden aan de redactie van Volkskunst. Wij brengen u dan per kerende in contact met de voorzitter van de Harmonie van Lokeren.

redactie.volkskunst@instituutvlaamsevolkskunst.be

FEESTEN EN FESTIVALS

Een geslaagde festivalzomer

In 1967 werd ik gebeten door de microbe die wij volkskunst noemen. En ik mag zeggen dat het beestje nog steeds actief is. Daarom dat ik elke zomer een aantal folklorefestivals bezoek. Het was de voorbije festivalzomer niet anders en ik beklaag het me niet.

Het Werelddansfestival van Schagen, Ned., was de opener en het was meteen raak. De internationale groepen (Georgië, Litouwen, Mexico, Chili en Oostenrijk) waren van goed niveau. In het festival is ook een stoet vervat met een prachtige show van koetsen en klederdrachten. Het is een element dat in de Vlaamse festivals vrijwel verdwenen is, maar in noordelijk Nederland nog heel goed ingebed is in het festivalgebeuren van de regio.

Het 57ste Werelddansfestival van Schoten (Hello!Schoten) is de traditionele Vlaamse opener met al even traditioneel opnieuw goede groepen en een goed lopende organisatie. Wij waren er op de avond dat Drieske Nijpers optrad. En het mag gezegd, Drieske Nijpers is een Vlaamse topgroep die op dit internationale podium ook bij de top hoorde.

Nog in juli woonden we het Wereld Dans en Muziekfestival in Odoorn, Ned., bij. Het is een heel groot festival met een overvloed aan groepen. Dat heeft het nadeel dat je op één avond niet alle groepen aan het werk kan zien. Wij hadden het geluk om Litouwen aan het werk te zien, een uitschieter in positieve zin. Odoorn heeft een uniek concept om het festival te organiseren in grote verbondenheid met een woonwijk waarin vele gasten verblijven. Ook twee opvallende nieuwigheden:

- bij de verwelkoming was er een marketeer die praatte over mogelijke vernieuwing in de sector. Hij pleit voor 'out of the box denken' en stelt onomwonden voor om begrippen als folklore en volkscultuur, die hedendaags niet meer gewaardeerd worden, dan ook gewoon niet meer te gebruiken. Hij stelt wel dat het festivalgebeuren hedendaags kan vertaald worden, te beginnen door dansen en liederen aan te leren in de scholen.
- zaterdagavond was er ook een nieuw en zeer gewaardeerd initiatief: een meet & greet waarbij het eten bereid werd door de buitenlandse gasten.

ADVERTENTIE

Zonder drank, genen klank!

**Halveer de calorieën,
verdubbel het plezier,
met STEPA-bier!**

Suikervrij en toch lekker, met Stevia!

Limonades zonder suiker, zonder aspartaam, zonder calorieën

12 % korting voor alle volksmuzikanten en dansers!

**Af te halen in 't Fabriekske, Fabriekstraat 100 te Aarschot.
Vooraf afspreken op 016-404049 of info@stepa.be**

Vanaf 20 bakken gratis thuisbezorging.

Stepaja bvba, Parkbosstraat 3, 3001 Heverlee; www.stepa.be

AANKONDIGINGEN

40 Jaar VVKB Den Dries - Deurne

Elk jubileum is een heuglijk feit. IVV feliciteert VVKB Den Dries met het 40-jarig bestaan en wenst hen veel succes met de viering op 27 februari 2016. Tot dan !

Historiek

Volksdansgroep Den Dries werd opgericht op 17 februari 1976 door Karel De Potter zaliger (+ 17/12/1994). Hij had al verschillende jaren ervaring, maar liet het er niet bij. Zo is hij in Deurne een eigen volksdansgroep begonnen. Hij koos de naam van toenmalige onderpastoor E.H. Dries, een erg geliefde volksfiguur op het Ruggeveld die steeds bereid was iedereen te helpen en erg begaan met de jeugd. Daarom werd hij ook spontaan Den Dries genoemd.

Het symbool van de groep beeldt een volksdanspaar af, omgeven door twee roggearen (Ruggeveld komt van de roggevelen die hier vroeger in overvloed groeiden en het uitzicht als men rond zag, waren zoals ruggen). De gele kleur van de aren en de blauwe achtergrond vormen de kleuren van Deurne.

Van bij de start van de groep was het doel eigen Vlaamse cultuur te beoefenen en naar het publiek brengen door optredens (met dans, muziek en vendelen). Door het vroegtijdig overlijden van Karel – na een moedig gedragen ziekte – heeft de groep een enorm groot verlies gekend. Toch zijn we tot op heden blijven verder werken.

Nu nog nemen wij deel aan vele evenementen in binnen- en buitenland. Met als hoogtepunt de jaarlijkse Europeade (van oorsprong een Vlaamse organisatie) die inmiddels er al 52 jaar heeft opzitten.

Een ander bijzonderheid is, dat groep in 2011 zelf een dans heeft gemaakt nav de 11 juli-viering. Een dans op een van de volksliedjes van Axl Peleman – 'Op de grote markt – Hoepsa'.

nota van de redactie: VVKB Den Dries stelde deze dans nog voor tijdens het forum op 29 november 2014 in Belsele.

Net zoals Karel een doorzetter was, heeft de groep zich ook al 40 jaar weten te redden.

40 JAAR

Zaterdag 27 februari 2016

Folkloreavond

- Volksdansgroep De Kegelaar
- Red Hackle Pipe Band, High Land dancers
- Muziekgroep 't Nikkele klavier.

Inkom €10 – vvk €8

Deuren open vanaf 19.00 u aanvang 20.00 u

Seraphine de Grootestraat 120

2100 Deurne

Info kaarten verkoop: vvk_b_dendries@hotmail.com

■ ■ ■

1830'. Het tafereel geeft de revolutie op de Grote Markt in Brussel weer. Een strijder in het midden van het tafereel droeg de slaapmuts, het witte hemd, de rode vest en de grauwwitte of niet gekleurde kiel.

SPROKKELINGEN

Nathan

Op 13 augustus 2015 werd Nathan geboren, zoontje van onze medewerkster Annick Weyn en haar man Pieter Janssens. Nathan kwam 11 weken te vroeg ter wereld in de marge van de Europeade in Helsingborg (Zweden).

Jan-Baptist De Coster, de gids van Napoleon I met blauwe kiel en slaapmuts

en werd verpleegd in Mont Saint-Jean. Er bleven afbeeldingen van de gids van Napoleon bewaard met blauwe kiel en slaapmuts. Hij was nadien ook de gids voor de eerste slagveldtoeristen⁽⁹⁾.

9. De slaapmuts was ook nog bekend bij Gustaaf Wappers in 1830

De slaapmuts van Jan-Baptist De Coster was ook nog populair in 1830. Gustaaf Wappers (Antwerpen 1803-Parijs 1874), de kunstschilder uit de romantiek, die het tot baron bracht, schilderde in 1835 in opdracht van de Belgische regering 'Episode uit de Septemberdagen van de Belgische Revolutie van

Engelsen konden dat woord niet uitspreken. De Pruisische generaal Blücher dacht aan 'La Belle Alliance' waar hij Wellington ontmoette. De Coster, Napoleons gids met de slaapmuts was gechoqueerd. Hij zei tegen de Britse schrijver Robert Southey (1774-1843), die in 1815 een reis door België maakt en Waterloo bezocht: "Noem de veldslag Mont-Saint-Jean of La Belle Alliance, noem hem Hougoumont of La Haie, maar toch niet Waterloo". Wellington wou kost wat kost de benaming slag bij Waterloo om aan te duiden dat de Britten het hardst gevochten hadden alhoewel de Belgisch-Nederlandse troepen een belangrijke rol gespeeld hadden. De Prins van Oranje kreeg er een kogel door zijn schouders

De strijder van 1830 met slaapmuts op het schilderij 'De Stomme van Portici' van Gustaaf Wappers

⁹ J.OP DE BEECK. Waterloo. De laatste 100 dagen van Napoleon. Antwerpen, 2013, p. 241-242, p. 314, p. 331 en p. 373. L.DE VOS, D.WARNIER en F. BOSTYN.O.c, p. 33.

Open Cursusdag Vendelen 2016

Het Vlaams Vendelarchief, werkgroep van IVV, en vendelen.net organiseren sinds 2009 elk jaar deze 'Open Cursusdag'.

De cursus gaat door in de verwarmde magazijnen van de firma Bulo - Bulvano te Mechelen. Gevorderde vendeliers noteren deze datum alvast in hun agenda !

Datum:

Zondag 28 februari, 2016 van 10 tot 17 uur

Plaats:

*Bulo & Bulvano kantoormeubelen - Industriepark Noord
Blarenberglaan 6 te 2800 Mechelen*

Programma (onder voorbehoud):

- Lincoln door Flago Vlagkunst
- Rozebeekse reeks v2.0 door VKG Reuzegom
- Europeade-reeks
- ... (nog aan te vullen)

Info:

- <http://www.intituutvlaamsevolkskunst.be>
- <http://www.vendelen.net>
- en het IVV-Secretariaat (zie colofon)

Inschrijven:

Vanaf nu op vendelen.net !

Europeade 2016

Neem alvast een kijkje op de verschillende websites naar aanleiding van de 53ste Europeade.

<http://www.europeade2016.be>

<https://www.facebook.com/europeadenamur>

<http://www.europeade.eu>

Abonnementen 2016

Beste Volkskunst-lezer,

Een overzichtje van de verschillende formules:

- Het gewone abonnementsgeld voor 2016 voor personen bedraagt 15 euro.
- Buitenlandse abonnees betalen 20 euro.
- Je kan voor 10 euro een digitaal abonnement nemen: je ontvangt dan Volkskunst in pdf-formaat in je e-postbus.
- Verenigingen en organisaties kunnen zich abonneren voor 17,5 euro en ontvangen dan elk kwartaal twee gedrukte exemplaren.
- Voor 25 euro krijgt je groep daarnaast een gepersonaliseerde toegang tot de IVV-website. Daarmee krijg je toegang tot het digitale archief van IVV: alle publicaties, losse beschrijvingen van dansen en vendelreeksen, ons tijdschrift Volkskunst en het archief.

Abonnementsgeld over te schrijven op bankrekening IBAN nr. BE14 4163 0794 5183, BIC code KREDBEBB van IVV vzw, Dorpsstraat 83 te 9190 Stekene, met vermelding van 'Abonnement Volkskunst' en naam en adres van de abonnee (indien verschillend van de gegevens van de betaler).

Je vindt een brief met overschrijvingsformulier in deze Volkskunst. Alvast bedankt voor het hernieuwen van je abonnement.

Stefaan Haesen

Voorzitter werkgroep communicatie

Volkskunst verschijnt vier maal per jaar: inleverdata voor artikels:

- lente-nummer: 1 februari 2016
- zomer-nummer: 1 mei 2016
- herfst-nummer: 1 augustus 2016
- winter-nummer: 1 november 2016

*Je kan de redactie een bericht sturen op:
redactie.volkskunst@instituutvlaamsevolkskunst.be.*

8. Jan-Baptist De Coster, de gids met de slaapmuts van Napoleon I te Waterloo

Napoleon I verbleef in 1815 in het pachthof 'Le Caillou' (Genappe, Waals-Brabant). Daar liet hij zijn persoonlijke rijtuigen en zijn geldkoffers of de schatkist achter toen hij naar het slagveld trok. De keizer trok zelf naar de hoeve van Rossomme, enkele meters zuidelijker langs de grote weg. Rossomme lag 136 m boven de zeespiegel en was voor Napoleon I het hoogstgelegen observatiepunt. Het was voor hem zeer moeilijk om de cruciale heuvelrug te onderscheiden waarachter het Engelse leger van Wellington zich bevond. Napoleon I kende de streek onvoldoende en had dus een lokale gids nodig. Naast Napoleon I reed Jan-Baptist De Coster, een 53 jarige Vlaming uit Korbeek-Lo bij Leuven. Dat vreemd mannetje, de gids van Napoleon I, reed te paard. Zijn paard was met een lange koord vastgemaakt aan het zadel van één van de lijfwachten van Napoleon. Jan-Baptist De Coster woonde met zijn echtgenote en zes kinderen in een klein boerderijtje tussen Le Caillou en la Belle Alliance langs de weg Brussel-Charleroi. Dat was in de omgeving van Plancenoit (nu een deelgemeente van Lasne). Het gezin De Coster was zoals alle inwoners op 17 juni 1815 gevlucht op het moment dat de streek overweldigd werd door allerlei soorten troepen. De Coster was naar zijn hoeve teruggekeerd. Om 5 uur 's morgens werd hij daar betrapt door Franse gendarmes. Dezen brachten hem naar Napoleon, die op zoek was naar mensen die de streek goed kenden. De hele dag en de avond van 18 juni 1815 bleef hij aan de zijde van Napoleon. Later beweerde Jan-Baptist De Coster aan de toeristen, die Waterloo bezochten dat hij Napoleon voortdurend verkeerde informatie had ingefluisterd. Dat wordt wel erg betwist, want De Coster verstond nauwelijks Frans. Napoleon zou wel gezegd hebben tegen Jan-Baptist De Coster na de nederlaag van de Garde Impériale: "Mon ami, c'est fini" en ze verlieten het slagveld. Wellington won de veldslag. Hoe moest die veldslag nu heten? Wellington had zijn hoofdkwartier te Waterloo, recht voor de kerk, maar daar was niet gevochten. Mont-Saint-Jean kon volgens Wellington niet want de

Jan-Baptist De Coster met slaapmuts

hadden een katoenen kapmantel van een bevallig patroon, die met een zilveren haak bovenaan werden vastgemaakt⁷⁾.

7. Luikenaar mijnwerker Hubert Goffin met een lange blauwe kiel

Ook de lange blauwe kielen kwamen voor. De Luikenaar Hubert Goffin werd aldus afgebeeld tijdens een ceremonie waarin hij het kruis van de orde van de Légion d'Honneur overhandigd kreeg door prefect Ch. Micaud d'Unons van Luik omdat hij in 1812 meer dan 70 werkmakkers redde uit de mijn van Beaujonc te Ans, toen deze onder de instorting bedolven waren. De lange kiel kwam tot aan de knieën⁸⁾.

Heren met lange blauwe kielen, rode jassen en kniebroeken en geestelijken met de bef en de driesteek (begin 19de eeuw)

7 H.VANNOPPEN. Van hoed tot ondergoed. Streekdrachten in Vlaanderen, Leuven, 2010, p. 154.

8 Idem, p. 47-48.

IVV in breder perspectief

NGO conferentie in Santa Susanna

Zoals onze lezers weten is IVV geaccrediteerd bij Unesco. Een status die het vijf jaar bezit en waar het terecht fier op mag zijn, want over de hele wereld zijn er maar 178 NGO's geaccrediteerd.

Van 6 tot 13 juni 2015 had in Santa Susanna (nabij Barcelona, Sp.) de eerste internationale conferentie plaats van NGO's die geaccrediteerd zijn bij het Intergouvernementeel Comité van de Unesco Conventie ter bescherming van Immaterieel Cultureel Erfgoed. De organisatoren waren 'Ens', een Catalaanse cultuurassociatie en het ICH-NGO Forum (ICH = Immaterial Cultural Heritage of Immaterieel Cultureel Erfgoed).

Dit forum werkte voorafgaand aan de conferentie via internet aan het samenstellen van de voornaamste agendapunten en streefde tegelijkertijd naar een zo ruim mogelijke deelname van alle betrokken NGO's van over de hele wereld. Ofschoon er slechts 11 van de 178 geaccrediteerde NGO's deelnamen aan het virtuele forum, was het resultaat toch een nuttige basis voor het werk in Santa Susanna.

14 geaccrediteerde NGO's waaronder IVV, woonden de conferentie bij. Daarnaast waren ook een aantal, meestal lokale niet-geaccrediteerde NGO's aanwezig, hetgeen een meerwaarde bood tijdens de werking van de conferentie, bvb. over de rol van de geaccrediteerde NGO's en de implementatie van de conventie.

Gedurende anderhalve dag werden er werksessies gehouden. Voor het overige werden werkbezoeken in de regio Catalonië gehouden en kon intens kennis gemaakt worden met een aantal uitingen van lokale ICH elementen. Zo konden wij o.a. een repetitie bijwonen in een school waar de typische Catalaanse menselijke torens (de beroemde 'Castells')

gebouwd worden. Een uniek stuk werelderfgoed, waarvan hierbij een afbeelding.

Tijdens de werksessies werden de rol en de functies van het NGO Forum afgesproken alsook de bijdrage die het kan leveren aan het evaluatieorgaan binnen de conventie. Tenslotte werd ook de stuurgroep samengesteld. Jorijn Neyrinck van Tapis Plein, erfgoedorganisatie uit Brugge, maakt hier deel van uit.

Accreditatie: aanvraag tot verlenging

Van 30 november tot 4 december heeft in Namibië de 10de zitting plaats gehad van het Intergouvernementeel Comité voor de Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed. Een wat speciale zitting want België, met Marc Jacobs (Faro) als deskundige leidsman, was lid van het comité dat de vergadering voorzat.

Maar bovenal werden op deze 10de zitting de aanvragen behandeld voor herziening of verlenging van de accreditaties die al vijf jaar van kracht zijn. IVV is daar één van en heeft het dossier vóór de gevraagde datum (15 januari 2015) ingediend. En we zijn blij onze lezers op de valreep voor de verschijningsdatum van deze Volkskunst te kunnen melden dat de aanvraag gehonoreerd is!

Samen met IVV hebben voor Vlaanderen ook FARO, Heemkunde Vlaanderen, Het Firmament, Kant in Vlaanderen, LECA en Sportimonium de verlenging van de accreditatie verkregen.

Marcel Oelbrandt

5. Mannen met slaapmutsen en houten schoenen

De Engelse kapitein Cavalié Mercer was in 1815 te Strijtem in West-Brabant gelegerd. Het viel vooral op dat de boeren ter plaatse de eeuwige 'bonnet de nuit' of een hoofddeksel van het slaapmutstype droegen. Ze droegen houten schoenen, wij zouden zeggen 'klompen'. De notabelen van Strijtem (West-Brabant), die met Mercer van gedachten kwamen wisselen, droegen vrij elegante ronde hoeden met een overvloed aan pluche, rosbiefkleurige kleren, zwarte of flesgroene broeken, blauw en witgestreepte katoenen kousen en zilveren knie-en schoengesp⁶.

Man met lange jas met schoudermantel (begin 19de eeuw)

Dames droegen, ook pijpjesmutsen en een spaanhoed zonder de kapmantel te vergeten. De geestelijken droegen de soutane met een zwarte bef en een tricorne of driesteek op het hoofd. Mannen droegen ook lange jassen met een schoudermanteltje.

6. Het boek 'Reis door België uit 1814 en 1815'

Het boek 'Reis door België in het jaar 1814 en 1815' met platen, kaarten, gezichten en kostumen' verscheen in 1815. Hier kwam ook de kledij aan bod: "De vrouwelijke falie blijft nog de geliefkoosde jas. Hij is doorgaans 4 Brabantse ellen lang en 2 ellen breed. Hij is van zwarte zijde en op het voorhoofd omgeslagen". De boerinnen in de omtrek van Brussel droegen als hoofddeksel een katoenen doek, die in tweeën gevouwen om het hoofd geslagen en onder de kin werd vastgemaakt. Onder de katoenen doek droegen ze een kleine muts met een smalle kant. Sommige vrouwen

⁶ Idem p. 207-209. L.DE VOS, D.WARNIER en F. BOSTYN. Waterloo 1915. De val van Napoleon. Leuven, 2015, p. 41.

Op de achtergrond is de leeuwenheuvel zichtbaar. Een jonge vrouw in streekdracht met witte muts en rode rok keert haar gezelschap de rug toe en toont de Hertog het gedenkalbum van Charles Gerard. Naast haar zien we een kuras, een mand met militaria en een reeks menselijke botten, de souvenirs die aan de Engelse toeristen verkocht werden⁽¹⁾.

3. De Engelsman Henry Smithers over de kledij in onze gewesten

Heel wat Engelsen kwamen op bezoek na de slag van Waterloo. De Engelsman Henry Smithers nam de Gentse barge of de trekschuit van Brugge naar Gent. Om van Gent naar Brussel te reizen nam hij de diligentie. Het midden gedeelte van de wegen was met graniet bedekt we zouden zeggen was gekasseid. Hij had ook oog voor de kledij. De meesterkok op de barge droeg de witte muts en vest helemaal in 'costume de cuisinier'⁽²⁾. De trouwring werd in onze gebieden volgens Smithers aan de derde vinger van de rechterhand gedragen. Ringen waren een geliefkoosd sieraad. Vaak ziet men vingers, die er vol mee hangen⁽³⁾. Een opvallend verschil scheidde de maatschappelijke standen van elkaar: "Noch de dochters noch de vrouwen van kleine zakenlieden, noch de dienstboden droegen hoeden. Ze gebruikten een vool van bedrukt lijnwaad, van zwarte wol of van een rijke en kostbare zijde. Het werd oorspronkelijk door de Spanjaarden ingevoerd. Het heet 'La Faille' en wordt gedragen zoals men dat kan merken op de hoofden van de Madonna's. Ze zijn heel stemmig, veel meer dan heel wat modernere hoofdbedekking, die door de mode in de plaats werd gesteld"⁽⁴⁾.

4. Keizerin Josephine propageerde de Kasjmierneusdoek

Typisch voor de Napoleontische periode was de Kasjmiersjaal. Keizerin Josephine liet zich in 1805 met een langwerpige Kasjmiersjaal schilderen door P. Proudron. De mode verspreidde zich vrij vlug van het Hof naar de adel en de burgerij om tenslotte bij het gewone volk te belanden en aldus in de streekdrachten opgenomen te worden. Lyon en Ukkel bij Brussel waren bekend om hun weverijen voor Kasjmiersjalen⁽⁵⁾.

1 K.BROUCKE. Oorlog : gruwel of kunst? De slag bij Waterloo anders bekeken-Science Connection, nr. 47, mei-juli 2015, p. 36.

2 M. CORDEMANS. De Brusselse brieven van Henry Smithers uit de tijd der Honderd Dagen-Eigen Schoon en De Brabander, 1968, p. 161.

3 M. CORDEMANS, p. 232.

4 M. CORDEMANS, p. 233.

5 H.VANNOPPEN. Streekdrachten in onze gewesten. Gent, 1991, p. 139-140.

VOLKSMUZIEK

Liedboek de Kadullen

Enkele mijmeringen bij de presentatie van een liedboek.

Maandag 9 november 2015, 19.45 u. Abdij van 't Park, Heverlee. Het gaat blijkbaar goed met onze Vlaamse volkskunst. Twee jaar na Hubert Boones boek over Brabantse danstradities werd er in de Leuvense Abdij van 't Park een nieuw liedboek gepresenteerd. Richard Van de Staey en Uitgeverij Euprint stelden er het liedboek De Kadullen voor.

We kwamen net op tijd toe om de 'Kadullen en vrienden' hun instrumenten te horen stemmen: Een twee drie, luister eens naar mij... een kinneke kopen dat doet toch geen zeer.

De Kadullen en vrienden

De sfeer was snel gezet. Deze klanken brachten Cecile en mezelf terug naar een zondagmorgen in juli 1971, naar het moederhuis in de Naamse straat. Ons eerste dochtertje Els was juist geboren. We genoten na van deze formidabele gebeurtenis en op het ogenblik dat dokter Beuselinck de kamer binnenkwam, klonk op de radio toch wel dit liedje zeker. 'Daar weet ge nu ook alles van', was de lachende welkomstgroet van de dokter. Zo veroverden de Kadullen definitief een plaatsje in ons hart en leven.

Wat leefden we toen toch in een boeiende Vlaamse muzikale periode! Zeker in Leuven. De 'kleinkunsteilanden' in de universiteitsaula hadden net hun hoogtepunt achter de rug. Zij brachten een totaal nieuw geluid. Will Ferdi, Kor Vandergoten, Miel Cools, Toon Decandt, Hugo Raspoet, en neem er ook maar Jef Burm bij, waren bijna dagelijks op de radio te horen. Bij de zeventigers van nu behoren 'De charme van het chanson' van Johan Anthierens en het zondagmorgenprogramma 'Langs straten en pleinen' tot het 'collectieve muzikale geheugen'.

In de jaren zeventig sloten zich volksmuzikanten aan bij het kleinkunstgenre en genoten zij van volle aandacht. Herman Dewit en het Klikske, Hubert Boone en de Vlier, Dirk Lambrechts, Wannes, Paul Rans en Rum, Jan

Smed en ... de Kadullen. Zij zijn nu nog altijd meer dan een legende. Het nokvolle zaaltje in de abdij vandaag is daarvan het duidelijkste bewijs.

De avond werd ingezet met, hoe kan het anders, het lijflied 'Zotte kadullen'. Dan kwamen de sprekers Christine Vergauwen en Wim Bosmans aan de beurt. Christine van uitgeverij Euprint vertelt fier over de tot standkoming van dit liedboek van meer dan 400 bladzijden. Wim Bosmans had het vooral over het veldwerk waardoor de Vlaamse liederenschat bewaard kon blijven voor latere generaties.

Jan Frans Willems en de Frans-Vlaming de Coussemaker waren de eersten die bijna 200 jaar geleden aandacht besteedden aan deze liederen. In 1856 beschreef de Coussemaker in de inleiding van zijn 'Chants populaires des Flamands de France' zijn werkwijze.

'Presque tous les chants de ce volume se chantent encore aujourd'hui à certaines fêtes et à certaines époques de l'année dans les rues, dans les ouvriers, dans les familles... Nous les avons recueillis de la bouche même du peuple; c'est là le caractère special de ce livre. Texte et mélodie, nous les donnons tels que sa mémoire nous les a fournis.'

Wim vond bij het bestuderen van het veldwerk van al deze pioniers één ondertoon: 'Het is vijf voor twaalf'. En Jan Bols schrijft dat uitdrukkelijk en paniekerig in zijn 'Honderd Oude Vlaamsche Liederen' in 1897:

'Voeg daarbij dat onder het geringe volk onze oude liedekens in 't algemeen als te flauw, te onbeduidend en te kinderachtig worden uitgekreten, en bij de hoogere klas geheel verdreven worden door het muziek onze verfranschte onderwijsgestichten... Haasten wij ons ! Laten wij het laatste geslacht der voorouderlijke zangers niet uitsterven, vooraleer hunne nog ongeschrevene liederen opgetekend zijn! Immers het oude Vlaamsche lied gaat weldra stil vallen over het heele land!'

Zo ver is het gelukkig niet gekomen dankzij het werk van vele idealisten en reken daar ook maar ons Dansarchief bij. De laatste in de rij is Richard Van der Staey. Hij is niet alleen een van de medestichters van 'De Kadullen' maar ook nog steeds actief speelman in verschillende volksdansgroepen. Hij trok zoals zijn grote voorbeelden de baan op gewapend met pen, blanke partituurbladen en bandopnemer om bij oude zangers en zangeressen liedjes op te nemen en op te tekenen. Het resultaat is indrukwekkend: niet minder dan 130 van deze liederen, opgetekend in gans Vlaanderen, zijn in dit liedboek opgenomen. Dit naast het gekende en ongekende werk van 'de Kadullen'.

STREEKDRACHTEN

De mode en de streekdracht in de tijd van Napoleon I en van de Slag bij Waterloo in 1815 of... de Kasjmierneusdoek, de lange kiel, de falie, de slaapmuts en zelfs de 'houten schoenen'

Dr. Henri Vannoppen

1. 200 jaar Slag bij Waterloo in 2015

In 2015 vierde men 200 jaar Slag van Waterloo (1815-2012). In de omgeving van de heuvel ontstond het nieuwe museum 'Mémorial 1815', een schitterend geheel om de sfeer van 1815 op te snuiven. Het pachthof Hougoumont werd ook volledig gerestaureerd en daar kwam ook een museum dat de rol van de Engelsen in Waterloo benadrukte. Ook heel wat mode en streekdracht kwamen hierbij aan bod.

2. Het schilderij 'A dialogue at Waterloo'

In het Tate Britain-museum in Londen vinden we het schilderij 'A dialogue at Waterloo' geschilderd door Sir Edwin Henry Landseer (Londen 1802-1873). Hij was de favoriete kunstschilder van Koningin Victoria, die hem in 1850 tot ridder verheef. Thomas-Lewis Atkinson maakte er een gravure van. Het schilderij stelde de Hertog van Wellington voor op bezoek op het Slagveld van Waterloo met zijn schoondochter de Markiezin van Douro. Wellington wijst naar de grond, de plek waar het allemaal gebeurd is.

A Dialogue at Waterloo exhibited 1850 by Sir Edwin Henry Landseer 1802-1873

ADVERTENTIE

Kantklosjes - Houtdraaiwerk - Deurknopjes

Jan De Maertelaere BVBA
Bedrijvenlaan 12 - B-9080 Lochristi

Tel : 0032 9 230 67 18 - Fax : 0032 9 232 11 75
www.bobbins.be jan@bobbins.be

Een speciale voorkeur heeft Richard misschien wel voor 'de Sus'. Suske Schellens uit Westerlo. Suske was jarenlang hoofdman en speelman van de 'Gul van Westel'. Hij kende geen noot muziek maar bespeelde zijn treksak meesterlijk. Richard trok in 1989 met hem naar een professionele studio in Kortrijk waar de toen al 95-jarige Sus alles slechts eenmaal moest inspelen. Wat een muzikaal talent had die man! In 1994 vierde Westerlo en de Vlaamse volkskunstwereld de 100ste verjaardag van Suske Schellens. Enkele maanden later, op 3 februari 1995 overleed hij.

Ook voor IVV en het Dansarchief was Sus een belangrijke bron: De 'Dansen uit Westerlo' werden door hem voorgespeeld, soms gezongen en beschreven.

Bij de voorstelling van een liedboek hoort muziek. In het geval van de Kadullen is dat natuurlijk Vlaamse volksmuziek. Ugo De Clerck, Erik Schepers, Sjarel Van den Bergh en Richard Van der Staey zongen en speelden en werden versterkt met Kristien Van der Staey en Paul Van Duren. Jos Marien en Bodo Vande Voorde waren er alleen maar bij in de herinnering want zij overleden in 2010 en 2014.

Al die oude klanken nog eens terug te horen, dat was genieten. Een steltendans, de wereld vergaat, mijn familie, schoon lief, drie vrienden, en de Jef kwam thuis, het gasthuis, den boemlala ... de avond vloog voorbij! Ontroerend mooi zong kleine Marteke, kleindochter van Richard de Nieuwjaarsbrief naar haar vader frontsoldaat. Vanuit Kortrijk kwam Pol Craeynest en hij bracht met een liedje over de liefdesperikelen van de bakker, in het West-Vlaams, hulde aan alle vroegere volkszangers. Hij had dit lied geleerd van zijn vader, Jozef Craeynest die zelf ook bakker was.

Tot besluit dit: Richard is er prachtig in geslaagd om niet alleen het bekende werk van 'De Kadullen' een plaats te geven in dit liedboek.

Belangrijker zijn de teksten en partituren van heel wat ongekende 'kadullenliederen' en van 'veldwerklidjes' die in gans Vlaanderen bij oude zangers en zangeressen opgenomen werden.

Bij het boek hoort ook een cd met elf liederen, opgenomen tijdens concerten in 1971 en 1974, van een verrassend goede opnamekwaliteit.

Het liedboek, met gratis cd, is te koop bij Uitgeverij Euprint te Heverlee, tel. 016/40.40.49 en kost 35,00 euro.

PUBLICATIES

Archief-DVD als studiemateriaal

Het Instituut voor Vlaamse Volkskunst timmert al 50 jaar aan volkskunst. Als aanloop naar het jubileum zette het IVV de schouders onder een initiatief gericht op het verzamelen van beeldmateriaal bij volkskunstgroepen en gilden. Bijna dertig groepen stelden opnamen ter beschikking van traditionele dansen zowel als nieuwe creaties. Ook de Vlaamse Volkskunstbeweging (VVKB) gaf toestemming om stukken uit de dansshow naar aanleiding van zijn 60-jarig bestaan te gebruiken. Het geheel nam de vorm aan van een studie DVD waarin uit elke uitgave van het Vlaams Dansarchief één of meerdere dansen worden getoond. De DVD bevat ook nog authentieke opnamen van de Trawantel daterend uit de jaren dertig. Alles bij elkaar ongeveer vier uur dans en dansmuziek in beeld. De DVD werd ingedeeld in vijf sequenties en is voorzien van een inhoudsopgave. Een bijzonder woord van dank aan Hugo Bulterijst die de groepen contacteerde, zorgde voor assistentie bij opnamen, het materiaal verzamelde en monteerde !

Je kan de DVD bestellen aan de prijs van 18 euro (portkosten niet inbegrepen - zie colofon voor info besteldienst).

- 20 bundels van het dansarchief
- 78 dansen
- 28 groepen
- 2 medewerkers
- 235 minuten dans
- 8.5Gb aan beelden

Het digitale archief van IVV

Met het verschijnen van 'Vendel Nu 8', de meest recente bundel in de reeks Vendel Nu, is de digitale ontsluiting van de publicaties van IVV begonnen. Ook de uitverkochte bundel 'Dans Nu 2 is in digitale vorm beschikbaar.'

Goed nieuws, maar hoe geraak je eraan ?

De algemene vergadering keurde op 29 november 2014 het plan goed om alles ter beschikking te stellen via het webabonnement. Nog geen webabonnement ? Neem snel contact op met het IVV-Secretariaat !

Vendel Nu 8

- 8.1 - Hertog Jan: /pub/va/vn008-01-hertog-jan
<http://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/pub/va/vn008-01-hertog-jan>
- 8.2 - Kapellen Kermis: /pub/va/vn008-02-kapellen-kermis
<http://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/pub/va/vn008-02-kapellen-kermis>

Dans Nu 2

<http://www.instituutvlaamsevolkskunst.be/pub/da/dn002>

In voorbereiding

- Hopsasa, Vrolijk in de ronde!
- Dansen en volksleven uit Duffel
- Dansen uit Westerlo
- Dansen uit Diest
- Van vissers, kapers en matrozen
- Vendel Nu 3, 5 en 6
- Vendel Nu 8.3 - Konkernel
- Vendel Nu 8.4 - Bouquet Bloumée

Stefaan Haesen

Voorzitter werkgroep archiveren